

Z PRAVDA JSTVÍ UMĚNÍ LIDU

Mládež do našich řad!

Bývá dobrou vlastností hospodáře, že si ještě v plné síle svých životních sil vychová svého nástupce, který po něm jednou převezme dědictví práce, aby je dále rozvíjel a zdokonaloval. I moderní podnik začvičuje vedle starých a zkušených pracovníků dorost, který jednou postoupí na jejich místa, aby nejen převzal jejich výrobní stroje a metody práce, ale aby hledal zároveň i způsoby úspornější a důmyslnější. I my, divadelníci, kteří obhospodařujeme tak důležitý úsek pro český národní život, i my, kteří máme nejednou v ruce velkou část vědomí a myšlení svého obecnstva a svých spoluobčanů, bychom se měli častěji zabývat myšlenkou na své nástupce, kterým bychom měli ušetřit primitivní chyby, jakých jsme se musili my dopouštět všude tam, kde jsme teprve jako první vytvářeli ochotnickou tradici a učili se »dělat« divadlo podle zákonů, spíše odhadovaných, než předem dobře známých. Neboť máme v dobré paměti, kolik to znamenalo námahy, bojů a nesnází, nežli jsme našli zřetelnou cestu a získali pozornost obecnstva.

Divadelní umění totiž předpokládá divadelní řemeslo, kterému je třeba se učit stejně svědomitě a trpělivě, jako každému jinému řemeslu. Vždyť na divadle se mluví jinak než mezi lidmi, v obecnstvu, vždyť na scéně se musí člověk jinak pohybovat, zpívat i reagovat — a co nazýváme ve skutečnosti přirozeným, je na scéně bezvýrazné, prázdné a nezajímavé, co nazýváme ve skutečném životě přemrštěné, pozéřské, pathetické nebo nervosní, vyznívá většinou na scéně zcela přirozeně. Divadelní kukátko nám mění člověka v herce, jehož lidství je třeba nikoliv přenášet, ale hrát a znovu hledat, aby se scény vyznělo tak, jak vyznívá ve skutečnosti. Jen si vzpomeňme, co dá hledání, nejistoty, prázdných míst a zamýšlení, než se nám podaří »cítit« obecnstvo, najít s ním kontakt, uhořit na jeho strunu tak, aby nás bralo na vědomí jako herce a umělce! Jen si vzpomeňme na ty, kterým se hledání nedaří a kteří propadají bezmeznému pocitu méněcennosti! Velká část t. zv. talentu spočívá právě v tom, zda se člověk dovede učinit na jevišti pro druhé zajímavým, zda jim dovede být sympatický nebo v nich budit odpor — a to jen tak jemný odpor, aby nerušil divácké rozpoložení a nestal se naturalistou — a to se většinou projevuje přemírou temperamentu, darem postavy, hlasu, pohybu i citového vzepětí. Velká část z hercových vlastností je jen zdánlivě darem přírody, věci talentu, danou od narození. I nadaní herci jsou většinou nadaní jen schopností, aby se rozvinuli cvikem, aby získali potřebné zkušenosti a dovednosti. Ale bez studia, práce a hloubavého poznávání řemesla by se nikdy nestali dobrými herci — nejvýše snad plochými loutkami, které jsou příjemné na scéně pro hezkeou tvář, postavu, hlas, ale nikoliv dobrými umělci. A tížádností ochotníků je přece stát se umělcem, skutečným umělcem, kterého lze srovnávat i s profesionálním hercem. Ochotník-amatér by se také nikdy neměl spokojovat povrchním ohledáváním role a povrchním úspěchem u obecnstva. Měl by být veden stejnou tížádností uměleckou, propalovat se s veškerou zřetelností tvůrčí schopnosti až do nejhlubších detailů role, vyhledávat v ní dosud neobjevené bohatství a nestavět ji jen jak ji odkoukal na profesionálním jevišti. Umělec je jen jeden — a ten je stejný na jevišti ochotnickém jako na profesionálním. Vynikající výsledky našich Hronovů již ukazují, že se citelně zmenšuje mezera mezi naznačenými dvěma úseky našeho divadla a že profesionální divadlo bude musit podstatně zvýšit svůj výkon, chce-li se odlišit od divadla amatérského, jak to odpovídá jeho lepším a klidnějším pracovním předpokladům, jež nebudou věčně narušovány nejistotou existencí divadelního pracovníka z povolání.

A roste-li naše umění, roste i naše řemeslo, rostou nároky na herce i všechny spolupracovníky. Je třeba pečlivější ještě a delší, klidnější výchovy divadelního dorostu, výchovy, jež proniká do větší šíře i hloubky theoretické a zároveň může experimentovat i prakticky. Naši režiséři podávají mnohdy překvapivé výkony, znají divadelní řemeslo a umějí-li si i trpělivě vychovávat herce, krok za krokem zvyšují divadelní úroveň. Veřejná osvětová práce pak vyžaduje stále víc a více metod jiných, než jsou přednášky. Divadlo odjakživa hrálo ve výchově našeho lidu úlohu primární. Nedávné srovnávání divadelní tradice české s divadlem anglickým, francouzským nebo italským také znovu ukázalo, jak naše divadlo má podstatně vážnější roli, jak je nabitě obsahem, výchovným záměrem a časovou problematikou. Pravda, nemáme ještě dosti časových her — ale hry nikdy nevznikají dříve než divadlo. Hry se píšou pro divadlo — netvoří se divadlo pro hotové již hry. Proto se nám zdají tak mnohé i z nedávných her poněkud nečasové, neboť nestačí již intenzitě našeho myšlení a citění; zdají se nám příliš primitivními, sousedskými, nenáročnými, kdežto my již žijeme vskutku světoobčansky! A jsou už jisté náznaky divadla dnešního, které se oproštuje od formálních experimentů, ale přináší za to nové a dnešní náměty, řeší dnešní naše problémy a pomáhá nám přemýšlet o dnešních starostech,

Tím více musíme myslet na dorost, tím více péče mu máme věnovat, tím důkladněji řešme tuto palčivou otázku. Obyčejně se mnozí z nás dívají na mladé jako na konkurenci, která odkoukává pracovní metodu a jednou je vyhodí ze sedla obecné přízně. Ale tak mohou smýšlet jen ti, kteří jsou před mládeží vskutku slabí, kteří si ji nedovedou získat a zavázat přímo otcovskou starostí o její volný čas, kteří ji nedovedou nic říci, nic ze svých zkušeností odevzdat. Pomyslí-li však na to, že celoživotní úsilí o dobré divadlo může být prodlouženo v žácích, kteří obvykle chodí jinou cestou než učitel, neboť si potřebují ověřit sílu své vlastní osobnosti, pomyslí-li na to, že divadlo a tím také divadelní řemeslo a tradici je třeba uchovat, odkázat a věnovat, neboť je jedním z nezbytných statků národní vyspělosti, který nesmí být pohozen a zapomenut.

Mládež, která v době Jiráskova Hronova a před ním dokázala zorganizovat tak znamenitě Světový festival mládeže, projevuje nyní zvýšený zájem o kulturní práci, o zpěv a divadlo pak ze všeho nejvíce. Tuší průpravnou cestu ve sborové recitaci, ví, že je třeba se učit organisovat a pilně pracovat, má-li se něčeho dosáhnout — a to znamená proti zkušenostem porevolučním již velký kus cesty. Nadchází doba, kdy tato mládež se sama zajímá o naše zkušenosti, kdy se rozhoduje vstoupiti do řad vážných divadelníků a kdy jde dokonce nad ně: s nepředstavitelným elánem sestavuje pásma a cvičí hry, aby s nimi pak podnikala zájezdy do vesnic a krajů, kde není dosud divadel. Mládeži ostatně tato činnost odjakživa ze všeho nejvíce slušela. Mladistvé nadšení nahradilo leckterý nedostatek technický a v obecnstvu bylo vytvořeno jinak neznámé vědomí soudržnosti. Mládež si dnes již také vytvořila a stále ještě tvoří nové, lehčí a psychologicky méně náročné formy divadelní práce (výstupy, pásma, agitky), kombinované nejednou s recitací, zpěvem a tancem — a nelze říci, že by nedovedla vzbudit v obecnstvu potřebný ohlas. Dívejme se na tyto snahy vývojově, pokládejme je za první stupeň k vážné práci divadelní, na kterém je možno získati také první divadelní zkušenosti s obecnstvem. A právě asi v nastávající sezóně dojde k prohloubení této práce — k opravdovému, psychologickému divadlu.

K tomu ovšem je třeba více pozornosti zkušených divadelníků, neboť zájmu, který roste, by bylo škoda, kdyby se jej nepodařilo využít k zachycení pro divadelní snahy. Považme, že mládež vstupuje do sezóny se soutěží v kulturním projevu, které se má zúčastnit tisíc souborů recitačních, pěveckých, hudebních, tanečních i divadelních — těchto je nejvíce! Neměli bychom při tom také vypomoci? Neměli bychom nabídnout své režiséry, instruktory, svá jeviště i zkušenosti? Neměli bychom vidět v jejím úspěchu či neúspěchu také úspěch či neúspěch svůj?

Pravda, někdy nám nebudou po chuti různé nové záliby — ale obroda divadla nepřijde z opakování toho, co jsme vytvořili ve své generaci my, nýbrž z toho, jak nová generace naše zkušenosti přehodnotí, zvládne a přeroste.

Ve světové divadelní soutěži nedopadlo naše divadlo špatně. Zvláště se osvědčilo divadlo pro mládež. Ale máme ještě cosi nehotového proti divadlu italskému, co je třeba stylisovat a dále »zdívalenňovat«
příštím vývojem. A právě ty nové, drobné formy, jež znovu činí divadlo nikoliv záležitostí akademické dovednosti a formální dokonalosti, ale předmětem obecného zájmu — právě tyto formy a jejich živá odezva v obecnstvu svědčí o správnosti cesty za novým divadlem, které se tentokrát opět nerodí na prknech profesionálních, ale přímo mezi davy obecnstva, které se přišlo podívat na mládež z dílen, škol i hospodářství. Tak kdysi divadlo vzniklo a tak se znovu obrozuje — jenže je právě my, zkušenější musíme pomoci přesadit do vyšší polohy umělecké, učinit z něj vyspělé a psychologicky přesvědčivé divadlo. Staňme se tedy rádcí a spolupracovníky mladých divadelních souborů, nešetřme času ani energie, neboť bude i naší zásluhou, vyspějí-li ve vážné divadelní pracovníky. Pomoz jim i technicky, materiálem a výběrem her, neboť to je právě nejtěžší otázkou těchto souborů. Věnuj takto největší možnou pozornost výchově divadelního dorostu, který nás v několika letech překvapí silou svých výkonů a rozhodností, s jakou plní svěřené úkoly.

Jaroslav Žert.

Ú. M. D. O. Č. DOPORUČUJE

OCHOTNICKÝM SPOLKŮM!

Jistě máte na skladě VLÁSENKY, kterých nepoužíváte. Zašlete nám je k opravě a budete překvapeni jejich novým vzhledem!

Provádí

Fa HLAVATSCH, národní správa Fr. Hrubeš, **TEPLICE-ŠANOV**

Masarykova 14, tel. 34-17